

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

راهی نو به سوی برنامه درسی یادگیرنده محور

تألیف:

دکتر ابوالفضل خونی
دانشیار دانشگاه علوم پزشکی بقیه الله (عج)

دکتر محمد رئیس زاده
دانشیار دانشگاه علوم پزشکی بقیه الله (عج)

دکتر جمال اخوان مقدم
دانشیار دانشگاه علوم پزشکی بقیه الله (عج)

دکتر محمد محمدیان
استادیار پژوهشی مرکز تحقیقات سلامت دانشگاه علوم پزشکی بقیه الله (عج)

انتشارات دانشگاه علوم پزشکی بقیه الله (عج)

با همکاری انتشارات رسانه تخصصی

عنوان و نام پدیدآور	راهی نو به سوی برنامه درسی یادگیرنده محور: تألیف ابوالفضل خوشی... و دیگران.
مشخصات نشر	تهران: دانشگاه علوم پزشکی بقیه الله (عج)، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری	۴۱۲ص: جدول.
شابک	978-964-2561-76-6
وضعیت فهرست نویسی	فیا
یادداشت	تألیف ابوالفضل خوشی، محمد رئیس زاده، جمال اخوان مقدم، محمد محمدیان.
یادداشت	کتابنامه: ص ۴۱۲-۴۰۰.
موضوع	آموزش عالی -- برنامه های درسی
موضوع	Education, Higher -- Curricula
موضوع	آموزش عالی -- برنامه ریزی
موضوع	Education, Higher -- Planning
موضوع	آموزش عالی -- ایران -- برنامه های درسی
موضوع	Education, Higher -- Curricula -- Iran
شناسه افزوده	خوشی، ابوالفضل، ۱۳۴۶ -
شناسه افزوده	دانشگاه علوم پزشکی بقیه الله (عج)
رده بندی کنگره	LH۲۳۶۱
رده بندی دیویی	۳۷۸/۱۹۹
شماره کتابشناسی ملی	۷۵۱۰۸۶۷
وضعیت رکورد	فیا

سازمان اسناد و کتابخانه ملی
جمهوری اسلامی ایران

• نشانی: میدان ونک، خیابان ملاصدرا، خیابان شیخ بهایی جنوبی، دانشگاه علوم پزشکی بقیه الله (عج)
• تلفن: ۰۲۱-۸۸۰۴۰۰۶۰

راهی نو به سوی برنامه درسی یادگیرنده محور

- مؤلفین: دکتر ابوالفضل خوشی، دکتر محمد رئیس زاده، دکتر جمال اخوان مقدم، دکتر محمد محمدیان
- ویراستار: خانم زهرا زمانی
- صفحه آرای و طراح جلد: آقای مهندس روح اله صائمی
- شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۲۵۶۱-۷۶-۶
- چاپ اول: ۱۴۰۰
- تیراژ: ۱۰۰۰ جلد
- قیمت: ۱۲۰۰۰۰ تومان

طبق قانون حمایت از آثار مولفین و مترجمین، تمامی حقوق جهت مؤلف و ناشر براساس قرارداد فی مابین محفوظ است و هرگونه کپی برداری ممنوع و پیگرد قانونی دارد.

پیشگفتار

«يرفع الله الذين امنوا منكم والذين اوتوا العلم درجات»

خداوند مقام اهل ایمان و دانشمندان عالم را (در دو جهان) رفیع می گرداند.

(سوره مبارکه مجادله - آیه ۱۱)

ارزش و جایگاه علم و دانش اندوزی در اسلام تا آن پایه است که خداوند کریم در قرآن مجید، ابلاغ رسالت رسول خود را برای هدایت بشریت، به اقرار آغاز نمود. هدایت بشر، تکامل، سعادت و تقرب به ذات اقدس الهی در گرو کسب معرفت و تحصیل علم و دانش است، علمی که به تعبیر استاد شهید مطهری، زیبایی عقل است و انسان خداجوی، معبود خود را در آن می یابد.

اندیشمندان و صاحب نظران برای مفاهیم چهار جنبه؛ معنای لغوی و اصطلاحی، ماهیت یا ذات، ویژگی ها یا خصوصیات و کاربرد یا کارکرد را بیان کرده اند. بنابراین، در این اثر تلاش بر این است با بهره گیری از الگوی ذهنی ابتدا تعریف مطلوب از هر مفهومی به طور دقیق و خالی از ابهام، آشکار شود و سپس موارد پیرامون آن، به مخاطبین منتقل گردد.

ضرورت و اهمیت آموزش یادگیرنده محور، مفاهیم، تعاریف، ایدئولوژی ها و مراحل الگوپردازی برنامه درسی در فصل اول بیان شده است. برنامه درسی در آموزش عالی با مولفه های: الگوها، طبقه بندی، سطوح، کیفیت، ارزشیابی، معیار، شاخص، نظام و نیازسنجی یادگیرندگان در فصل دوم جمع آوری شده است. عناصر ده گانه برنامه درسی، موشکافانه با عناصر: فلسفه یادگیری، هدف، محتوا، راهبرد تدریس، ارزشیابی، فعالیت یادگیری، گروه بندی، منابع، زمان و مکان در فصل سوم پرداخته شده است. مبانی و گستره نیازسنجی آموزشی، موشکافانه با مولفه های: جایگاه، طبقه بندی، الگوها، فنون استخراج داده و کدبندی، روش، صحت و استحکام داده ها در فصل چهارم پرداخته شده است و در پایان فصل پنجم مربوط به تحلیل و بحث می باشد.

از اساتید گرامی، دانشجویان عزیز، فرهیختگان، اهل نقد و نظر، تقاضا داریم با ارائه نظرات و پیشنهادات خود، ما را در غنای محتوا یاری فرمایند.

گروه مؤلفان

فصل اول: بازشناسی مفاهیم اساسی (ایدئولوژی های برنامه درسی دانشگاهی)

۱۸	۱-۱- مقدمه
۱۹	۲-۱- تاریخ اندیشه نظام آموزش
۲۲	۳-۱- بازشناسی مفاهیم اساسی
۲۲	۴-۱- نیاز
۲۵	۵-۱- نیازسنجی
۲۵	۱-۵-۱- اهمیت نیازسنجی
۲۶	۲-۵-۱- انواع نیاز سنجی ها
۲۷	۳-۵-۱- روشهای انجام نیاز سنجی
۲۸	۴-۵-۱- گروه های هدف در نیازسنجی
۲۹	۵-۵-۱- رویکردهای نیازسنجی
۳۳	۶-۵-۱- انواع برنامه ریزی بر حسب زمان
۳۴	۷-۱- مراحل نیازسنجی آموزشی
۴۵	۷-۱- مراحل ارزیابی نیازها
۴۷	۸-۱- روش ها و فنون نیازسنجی
۵۱	۹-۱- یادگیری
۵۱	۱-۹-۱- فرآیند یادگیری
۵۲	۲-۹-۱- سطوح یادگیری: یادگیری در سه سطح، مطرح می شود.
۵۴	۳-۹-۱- انواع یادگیری
۵۶	۴-۹-۱- متغیرهای مؤثر بر یادگیری
۵۷	۵-۹-۱- مهارت های یادگیری
۵۸	۶-۹-۱- یادگیری گروهی (مشارکتی)
۵۹	۱۰-۱- یادگیری سازمانی
۶۳	۱-۱۰-۱- قابلیت یادگیری سازمانی

- ۱۰-۲- تصمیم گیری سازمانی ----- ۶۴
- ۱۰-۳- عوامل تأثیرگذار بر تصمیم گیری سازمانی ----- ۶۷
- ۱۰-۴- انواع تصمیمات از نظر پیچیدگی ----- ۶۸
- ۱۰-۵- انواع تصمیم گیری برحسب تعداد افراد ----- ۶۹
- ۱۱-۱- ایدئولوژی های برنامه درسی ----- ۷۰
- ۱۱-۱-۱- ایدئولوژی متخصص علمی ----- ۷۱
- ۱۱-۲- ایدئولوژی کارآمدی اجتماعی ----- ۷۳
- ۱۱-۳- ایدئولوژی یادگیرنده محور ----- ۷۴
- ۱۱-۴- ایدئولوژی بازسازی اجتماعی ----- ۷۵
- ۱۲-۱- روش علمی تدوین برنامه درسی ----- ۷۷
- ۱۳-۱- ایدئولوژی های برنامه درسی ----- ۷۹
- ۱۳-۱-۱- پیشینه ایدئولوژی کارآمدی اجتماعی ----- ۷۹
- ۱۳-۲-۱- پیشینه ایدئولوژی یادگیرنده محور (خلاصه ایدئولوژی) ----- ۷۹
- ۱۳-۳-۱- مدرسه یادگیرنده محور ----- ۷۹
- ۱۳-۴-۱- پیشینه ایدئولوژی بازسازی اجتماعی ----- ۷۹
- ۱۴-۱- الگوهای برنامه درسی ----- ۸۱
- ۱۴-۱-۱- الگوهای مبتنی بر موضوعات درسی ----- ۸۲
- ۱۴-۲-۱- الگوهای مبتنی بر شایستگی های خاص و تکنولوژی ----- ۸۳
- ۱۴-۳-۱- الگوهای مبتنی بر صفات و فرآیندهای انسانی ----- ۸۳
- ۱۴-۴-۱- الگو مبتنی بر کارکردها و فعالیت های اجتماعی ----- ۸۴
- ۱۴-۵-۱- الگو مبتنی بر علایق و نیازهای فرد ----- ۸۶
- ۱۵-۱- مراحل الگو پردازی برنامه درسی ----- ۸۹
- ۱۵-۱-۱- الگو پردازی یک یا چند طرح برنامه درسی هماهنگ با اهداف کلی،
حیطه ها و هدف های عینی ----- ۹۰

۱-۱۶- الگوهای برنامه درسی و مفاهیم برنامه درسی ----- ۹۶

۱-۱۷- محدودیت‌های ناخواسته ----- ۹۷

۱-۱۸- الگوهای انتخابی ----- ۹۸

فصل دوم: برنامه درسی در نظام آموزش عالی (الگوهای برنامه درسی دانشگاهی)

۲-۱- الگوهای برنامه درسی دانشگاهی ----- ۱۰۶

۲-۲- طبقه‌بندی الگوهای برنامه درسی دانشگاهی ----- ۱۰۸

۲-۳- الگوی راهبردی در طراحی برنامه درسی دانشگاهی ----- ۱۱۱

۲-۴- الگوهای طراحی برنامه درسی در آموزش عالی ----- ۱۱۱

۲-۵- سطوح برنامه درسی در آموزش عالی ----- ۱۱۲

۲-۶- کیفیت برنامه‌های درسی در آموزش عالی ----- ۱۱۳

۲-۷- ارزشیابی کیفیت برنامه درسی در آموزش عالی ----- ۱۱۵

۲-۸- شاخص‌های کیفیت برنامه درسی ----- ۱۱۵

۲-۹- معیارهای کیفی نیازسنجی برنامه درسی آموزش عالی ----- ۱۱۶

۲-۱۰- نظام برنامه درسی در آموزش عالی ایران ----- ۱۱۸

۲-۱۱- ویژگی‌های برنامه درسی دانشگاه محور ----- ۱۲۰

۲-۱۲- نیازسنجی برنامه درسی آموزش عالی و ویژگی دانشجویان (یادگیرندگان) ----- ۱۲۷

۲-۱۳- تشخیص نیازها ----- ۱۲۹

فصل سوم: برنامه درسی یادگیرنده محور و عناصر ده‌گانه آموزش

۳-۱- برنامه درسی ----- ۱۳۲

۳-۲- تعریف برنامه درسی ----- ۱۳۲

۳-۳- انواع برنامه درسی ----- ۱۳۳

۳-۴- ویژگی برنامه درسی ----- ۱۳۴

- ۳-۵- ترکیب و عناصر برنامه درسی یادگیرنده محور ----- ۱۳۶
- مقدمه (طرح یادگیری با رویکرد کاربردی) ----- ۱۳۸
- عناصر ده گانه آموزشی (رویکرد کاربردی) ----- ۱۵۰
- ۳-۶- عناصر ده گانه برنامه درسی مطابق با الگوی "اگر" ----- ۱۵۹
- ۳-۷- عناصر ده گانه برنامه درسی (رویکرد کاربردی در محور مقاومت) ----- ۱۶۰
- ۳-۷-۱- عنصر منطق یا فلسفه یادگیری ----- ۱۶۱
- ۳-۷-۱-۱- عنصر منطق یادگیری یا فلسفه یادگیری (رویکرد کاربردی) ----- ۱۶۱
- ۳-۷-۲- عنصر هدف ----- ۱۶۷
- ۳-۷-۲-۱- عنصر هدف (رویکرد کاربردی) ----- ۱۶۷
- ۳-۷-۲-۲- طبقه بندی هدف های آموزشی (رویکرد کاربردی) ----- ۱۷۱
- ۳-۷-۲-۳- تعریف هدف ----- ۱۷۶
- ۳-۷-۲-۴- منابع تعیین کننده هدف ----- ۱۷۶
- ۳-۷-۲-۵- ویژگی های اهداف ----- ۱۷۶
- ۳-۷-۲-۶- طبقه بندی اهداف بر اساس سطوح ----- ۱۷۷
- ۳-۷-۲-۷- اهداف رفتاری (رویکرد کاربردی) ----- ۱۷۷
- ۳-۷-۲-۸- اجزاء اهداف رفتاری ----- ۱۸۰
- ۳-۷-۳- عنصر محتوا ----- ۱۸۱
- ۳-۷-۳-۱- سه ویژگی اصلی محتوا ----- ۱۸۸
- ۳-۷-۴- راهبردهای یاددهی - یادگیری (نقش معلم) ----- ۱۸۹
- ۳-۷-۴-۱- عنصر یاددهی - یادگیری (رویکرد کاربردی) ----- ۱۹۰
- ۳-۷-۴-۲- سه ویژگی اصلی راهبرد تدریس (نقش معلم) ----- ۱۹۴
- ۳-۷-۴-۳- قواعد و اصول انتخاب شیوه تدریس (رویکرد کاربردی) ----- ۱۹۴
- ۳-۷-۵- عنصر ارزشیابی ----- ۲۰۷
- ۳-۷-۵-۱- عنصر ارزشیابی (رویکرد کاربردی) ----- ۲۰۹

۲۱۳	-----	۳-۷-۲- سه ویژگی اصلی ارزشیابی
۲۱۳	-----	۳-۷-۳- اصول ارزشیابی
۲۱۴	-----	۳-۷-۶- عنصر فعالیت های یادگیری
۲۱۶	-----	۳-۷-۶-۱- عنصر فعالیت یادگیری (رویکرد کاربردی)
۲۱۷	-----	۳-۷-۶-۲- سه ویژگی فعالیت های یادگیری
۲۱۸	-----	۳-۷-۷- عنصر گروه بندی
۲۲۰	-----	۳-۷-۷-۱- عنصر گروه بندی (رویکرد کاربردی)
۲۲۵	-----	۳-۷-۷-۲- سه ویژگی اصلی گروه بندی
۲۲۶	-----	۳-۷-۸- عنصر مواد و منابع
۲۲۸	-----	۳-۷-۸-۱- عنصر مواد و منابع آموزشی (رویکرد کاربردی)
۲۳۱	-----	۳-۷-۸-۲- سه ویژگی اصلی مواد و منابع
۲۳۲	-----	۳-۷-۹- عنصر زمان
۲۳۴	-----	۳-۷-۹-۱- عنصر زمان (رویکرد کاربردی)
۲۳۸	-----	۳-۷-۹-۲- سه ویژگی اصلی عنصر زمان
۲۳۹	-----	۳-۷-۱۰- عنصر مکان
۲۴۰	-----	۳-۷-۱۰-۱- عنصر مکان (رویکرد کاربردی)
۲۴۴	-----	۳-۷-۱۰-۲- سه ویژگی اصلی مکان و موقعیت یادگیری

فصل چهارم: مفهوم، مبانی و گستره نیازسنجی آموزشی (برنامه درسی یادگیرنده محور)

۲۴۸	-----	۴-۱- مفهوم شناسی نیازسنجی
۲۴۸	-----	۴-۲- مبانی نظری نیاز
۲۴۸	-----	۴-۳- جایگاه نیازسنجی در آموزش یادگیرنده محور
۲۵۱	-----	۴-۴- تعریف نیاز در آموزش

- ۴-۵- طبقه‌بندی تعاریف ارائه‌شده از مفهوم نیاز ----- ۲۵۲
- ۴-۶- نیاز به معنای خواسته‌ها و نظرات افراد ----- ۲۵۲
- ۴-۷- تعریف نیاز به عنوان نقص یا مشکل ----- ۲۵۵
- ۴-۸- نیاز به معنای فقدان یا ضرورت چیزی ----- ۲۵۶
- ۴-۹- نیاز به معنای فاصله یا شکاف ----- ۲۵۷
- ۴-۱۰- نتایج جاری ----- ۲۶۰
- ۴-۱۱- جمع‌بندی تعاریف ارائه‌شده درباره نیاز ----- ۲۶۲
- ۴-۱۲- طبقه‌بندی نیازها ----- ۲۶۲
- ۴-۱۲-۱- طبقه‌بندی «برادشاو» از نیازها ----- ۲۶۳
- ۴-۱۲-۲- طبقه‌بندی بر اساس نوع نیاز ----- ۲۶۵
- ۴-۱۲-۳- طبقه‌بندی نیازها از لحاظ توانایی تشخیص ----- ۲۶۶
- ۴-۱۲-۴- طبقه‌بندی نیازها از لحاظ ضرورت و اهمیت ----- ۲۶۶
- ۴-۱۲-۵- طبقه‌بندی نیازها از لحاظ نحوه برآوردن و رفع آنها ----- ۲۶۷
- ۴-۱۲-۶- طبقه‌بندی نیازها به لحاظ فردی یا گروهی ----- ۲۶۷
- ۴-۱۳- مفهوم نیازسنجی در آموزش ----- ۲۶۷
- ۴-۱۴- طبقه‌بندی انواع نیازسنجی برنامه درسی ----- ۲۷۳
- ۴-۱۵- الگوهای نیازسنجی آموزش ----- ۲۷۴
- ۴-۱۵-۱- الگوی ترند ----- ۲۷۵
- ۴-۱۵-۲- الگوی پی. دی. کا ----- ۲۷۸
- ۴-۱۵-۳- الگوی نیازسنجی جهانی ----- ۲۷۹
- ۴-۱۵-۴- الگوی (نظام) نیازسنجی هستون ----- ۲۸۱
- ۴-۱۵-۵- الگوی "کلاین" ----- ۲۸۴
- ۴-۱۵-۶- الگوی نیازسنجی در سطح مدارس متوسطه ----- ۲۸۷
- ۴-۱۵-۷- الگوی نیازسنجی اتحادیه نظام آموزشی ----- ۲۸۸

- ۲۸۹-۸-۱۵-۴ الگوی تحلیل وظیفه
- ۲۹۲-۱۶-۴ فنون نیازسنجی آموزشی و برنامه درسی
- ۲۹۳-۱-۱۶-۴ فن دلفی
- ۲۹۴-۱۷-۴ رابطه نیازسنجی و برنامه درسی
- ۲۹۵-۱۸-۴ دیدگاه‌های مطرح نیازسنجی در برنامه درسی
- ۲۹۵-۱-۱۸-۴ دیدگاه فراکنشی
- ۲۹۹-۲-۱۸-۴ دیدگاه ترکیبی
- ۳۰۰-۳-۱۸-۴ دیدگاه جامع
- ۳۰۱-۱۹-۴ مؤلفه‌های مهم فرآیند نیازسنجی برنامه درسی

فصل پنجم: تحلیل روش شناختی نیازسنجی یادگیرندگان (رویکرد کاربردی یادگیرنده محور)

- ۳۰۸-۱-۵ مبانی روش شناختی نیازسنجی یادگیرنده محور
- ۳۰۸-۱-۱-۵ پژوهش کیفی
- ۳۱۰-۲-۱-۵ پژوهش کمی
- ۳۱۰-۲-۵ مرحله مقایسه
- ۳۱۲-۳-۵ حجم نمونه
- ۳۱۳-۴-۵ معیارهای ورود به این مطالعه
- ۳۱۳-۵-۵ روش گردآوری داده‌ها
- ۳۱۳-۱-۵-۵ روش گردآوری داده‌ها در تحلیل محتوای کیفی
- ۳۱۵-۲-۵-۵ روش گردآوری داده‌ها در مرور نظام‌مند
- ۳۱۵-۱-۲-۵-۵ مروری نظام‌مند
- ۳۱۶-۲-۲-۵-۵ روش گردآوری داده‌ها در مطالعه کتابخانه‌ای
- ۳۱۷-۳-۵-۵ روش گردآوری داده‌ها از طریق پرسشنامه

- ۳۱۸-۵-۴- روش تجزیه و تحلیل داده ها -----
- ۳۱۸-۵-۵- شیوه تجزیه و تحلیل داده ها در تحلیل محتوای کیفی -----
- ۳۲۱-۵-۶- شیوه تجزیه و تحلیل داده ها در مرور نظام مند -----
- ۳۲۲-۵-۷- شیوه تجزیه و تحلیل داده ها در مطالعه کتابخانه ای -----
- ۳۲۳-۵-۸- صحت و استحکام داده ها -----
- ۳۲۷-۵-۶- مراحل تدوین اهداف مطلوب -----
- ۳۲۷-۵-۷- منابع تبیین اهداف مطلوب دروس تروما در محور مقاومت به روش یادگیرنده محور -----
- ۳۲۸-۵-۸- نیاز و نیازسنجی و طبقه بندی آن ها (رویکرد کاربردی) -----

ضمائم

- ۳۸۲- آزمون -----
- ۳۸۴- نمودار -----
- ۴۰۲- منابع خارجی -----
- ۴۰۷- منابع فارسی -----